

КАФЕДРА ОРКЕСТРОВОГО ДИРИГУВАННЯ ТА ІНСТРУМЕНТОЗНАВСТВА

Хорознавство

Освітній ступінь
Спеціальність
Освітньо-професійна програма

«Бакалавр»
025 «Музичне мистецтво»
«Музичне мистецтво»
Бандура

Курс	2
Семестр	4

Статус

Обов'язкова

ECTS	3
Годин	90
Лекційні	20
Семінарські	20
Самостійна робота	50

Форма контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Сіраш Анна Володимирівна, кандидатка мистецтвознавства, старша викладачка кафедри оркестрового диригування та інструментознавства Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0002-8930-550X
e-mail	annasirash@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Хорознавство» є важливою складовою фахової підготовки студентів-бандуристів, що надає майбутнім фахівцям необхідні компетентності для самостійної творчої діяльності.

Від майбутнього фахівця, який отримує кваліфікацію керівника капели (ансамблю) бандуристів, артиста-вокаліста, артиста ансамблю, викладача мистецьких шкіл, вимагається наявність знання хорової справи, всебічних і ґрунтовних практичних умінь. Здобувач вищої освіти має не лише осмислити і засвоїти інформацію, але також оволодіти способами її практичного застосування.

Мета курсу – підготувати майбутнього фахівця до самостійної практичної діяльності, в якості викладача мистецьких шкіл, диригента, артиста вокального чи вокально-інструментального колективу.

Основні завдання курсу «Хорознавство» визначені необхідністю сформувати у здобувачів наступні компетентності.

Загальні:

- Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

- Здатність вчитися і бути сучасно навченим.
- Здатність до розв'язання проблем.
- Здатність до абстрактного та історичного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність до міжособистісної взаємодії.
- Здатність до критики та самокритики.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
- Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Фахові:

- Здатність здійснювати виконавську діяльність на базі професійних знань;
- Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності музичного мистецтва, усвідомлювати його художньо-естетичну природу.
- Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
- Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між усіма елементами теоретичних та практичних знань музичного мистецтва.
- Здатність володіти знанням базової музикознавчої, музично-педагогічної, методичної літератури та нотного репертуару для /за участі бандури.
- Здатність інтегрувати професійні знання та навички і використовувати їх в процесі творчої інтерпретації бандурної музики.
- Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва у виконавській, педагогічній діяльності бандуриста.
- Здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової діяльності.
- Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових та середніх музичних навчальних закладах.
- Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій, вміння організувати діяльність у професійній сфері.
- Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології в процесі виконавської, педагогічної діяльності бандуриста.

У результаті вивчення курсу «Хорознавство» здобувач має **знати:**

- будову голосового апарату;
- співацькі голоси та їх основні характеристики;
- вікові особливості дітей (психологічні та фізіологічні);
- принципи комплектації хорових партій (діапазон, теситурні умови та ін.
- типи та види хорів;
- основні елементи вокально-хорової техніки (дихання, звуковидобування, дикція, динаміка, ритм та ін.);
- поняття «стрій» та «ансамбль» та їх різновиди;
- шляхи досягнення хорового ансамблю та строю;
- інтонаційні закономірності ступенів мажора і мінора (в мелодичному та гармонічному викладенні) на основі їх ладових зв'язків із рахуванням зонної

природи вокального строю;

- прийоми та методи роботи диригента над хоровою партитурою;
- термінологію музичного мистецтва.

На основі засвоєння теоретичних положень курсу здобувачі мають **вміти**:

- класифікувати співацькі голоси;
- визначати тип і вид хору;
- аналізувати хорову партитуру;
- підбирати вправи-розспівки згідно з потребами колективу;
- знаходити шляхи подолання труднощів, що були виявлені в процесі аналізу хорової партитури;
- складати план репетиції та обирати методи її проведення.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Viber, Zoom, Google Meet, Google Classroom, YouTube тощо.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Ведення в курс. Короткий огляд історії виникнення бандурного ансамблевого виконавства. Поняття про хор. Типи та види хорів.

Тема 2. Характеристика хорових партій та їх комплектація. Різновиди співацьких голосів та їх характеристика. Однорідні та мішані хори.

Тема 3. Будова голосового апарату.

Тема 4. Вокальні навички: співацька установка, звуковидобування, звуковедення, дихання

Тема 5. Культура співацької дикції.

Тема 6. Хоровий ансамбль.

Тема 7. Хоровий стрій.

Тема 8. Нюанси у хоровому виконавстві.

Тема 9. Хорова фактура. Фактурні функції хорових голосів.

Тема 10. Практична робота диригента з колективом, із урахуванням специфіки бандурно-хорового виконавства.

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Основними формами роботи виступають лекційні та семінарські заняття.

Використовуються різні форми та методи активізації навчально-пізнавальної діяльності:

- для покращення засвоєння теоретичного матеріалу пропонуються практичні завдання, що є складовою частиною лекційних, семінарських занять та самостійної роботи (аналіз хорових партитур у контексті нової теми, підбір вправ з урахуванням різних технічних прийомів та завдань, робота з камертоном та ін.);

- для розвитку здатності оперувати професійною хоровою термінологією застосовується метод «Мозковий штурм», що передбачає швидкі й лаконічні відповіді.

- прийом «Моделювання професійної діяльності» у поєднанні з інтерактивним методом використовується під час аудиторних занять і пасивної практики (відвідування занять капели бандуристів, репетицій інших колективів) з подальшим обговоренням.

- для формування аналітичних, пошукових, ораторських навичок використовується проектно-дослідницький метод: студент має підготувати доповідь-презентацію на запропоновану тему, що дозволить поглибити знання в галузі бандурно-хорового виконавства.

- використовується аудіо, відеодемонстрація та інші форми подачі візуальної інформації)

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Заняття проводяться у змішаній формі (аудиторні та у дистанційному режимі на платформі Zoom, Google Meet). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Google Classroom. Також методичну та нотну літературу можна знайти у фондах бібліотеки Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого тощо.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень застосовуються такі методи:

- *методи усного контролю*: співбесіда, індивідуальне опитування; фронтальне опитування; творчі доповіді; експрес опитування завдання, що опрацьовується безпосередньо на семінарському занятті з виконанням поставлених вимог;
- *методи письмового контролю*: модульне письмове тестування, анотація;
- *методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати ступінь засвоєння навчального матеріалу, самоаналіз, визначити спосіб ліквідації виявлених прогалин.

Підсумковий контроль полягає у підведенні підсумків виконання усіх завдань, що виконувалися протягом семестру, усуненням прогалин у засвоєнні окремих питань курсу. Оцінювання результатів навчальної діяльності студентів проводиться у формі диференційованого заліку за стобальною шкалою.

Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку на підставі поточного оцінювання знань (загальна кількість балів за результатом накопичення балів протягом семестру має складати не менше 60).

Система оцінювання

Поточний контроль

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Бвли
1.	Відвідування занять	10
2.	Самостійна робота студента	5
3.	Семінарські заняття	45
4.	Творча доповідь (1)	11
5.	Написання та захист анотації на обраний твір (1)	5
6.	Написання модульної контрольної роботи (2)	24
	Разом	100

Критерії оцінювання знань студентів

90–100–А– відмінно – здобувач (ка) демонструє глибокі знання матеріалу, що міститься в рекомендованих джерелах; уміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку; логічно та послідовно відповідати на поставлені запитання; наводить

переконливі приклади з практики, що ілюструють теоретичні положення; переконливо аргументує відповіді.

82–89 – В – добре– здобувач (ка) демонструє ґрунтовні знання навчального матеріалу; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

74–81 – С – добре– здобувач (ка) демонструє міцні знання навчального матеріалу; уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію за допомогою спрямовуючих питань викладача; може самостійно застосовувати їх на практиці; виправляти допущені помилки, серед яких є суттєві.

64–73 – D – задовільно – здобувач (ка) відтворює переважну більшість теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень, але ці знання мають загальний характер; студент(ка) має труднощі з наведенням прикладів та поясненням закономірностей; однак з допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких значна кількість суттєвих.

60–63 – E – задовільно– здобувач (ка) в цілому володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні; знання мають фрагментарний характер, не може навести власні приклади; допускає суттєві помилки.

35–59 – FX – «незадовільно» – здобувач (ка) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу; не володіє термінологією; не може навести прикладів, що ілюструють теоретичні положення; допускає значні помилки.

1–34 – F – «незадовільно» – здобувач (ка) володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання та відтворення окремих фактів; повністю не знає матеріал.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни відвідування студентами культурно-мистецьких заходів, театрів, мистецьких експозицій та виставок, музичних фестивалів, конкурсів, конференцій, концертів, майстер-класів, репетицій провідних колективів України тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Апалькова І. Хорознавчий лексикон. Канів : Склянка Часу, 2019. 108 с.
2. Блоцька Х. С. Методичні настанови щодо написання анотації до хорового твору. Херсон, 2019. С. 71.
URL: <https://uchkult.ks.ua/data/content/ Disciplines%20NPM/Metodichni%20nastanovi%20Bloka.docx> (дата звернення 02.03.2023)
3. Байда Л.А. Вокально-хорова робота у системі підготовки майбутнього вчителя музики. Київ : УДПУ, 1997. 69 с.
4. Бермес І. Л. Рефлексії про сутність поняття «хор» у просторі культури // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва. Київ, 2016. № 4. С. 57–61.

5. Белік-Золотарьова Н. А. Хорове виконавство як категорія сучасного українського інтегрованого хорознавства // Аспекти історичного музикознавства : зб. наук. ст. Харків : ХНУМ, 2023. Вип. XXXI. С. 184–206.
6. Білявський Е. Г. Засвоєння сучасної музичної мови в хорі. Київ : Музична Україна, 1984. 40 с.
7. Бухонська Л. В. Роль тембрової культури у виконавській практиці самодіяльних хорових колективів // Народна творчість та етнографія. 1978. № 2 (150). С. 73–77.
8. Вишневська С. Основні дикційно-артикуляційні проблеми у вокальному виконавстві : метод. рекомендації. Івано-Франківськ : Вік, 2015. 37 с.
9. Гобдич М. М., Якобенчук Н. О., Лебедкіна І. Є. Хоровий клас (творчий колектив) : метод. вказівки з викон. практик. занять. Київ: Ліра-К, 2017. 44 с.
10. Доронюк В. Шкільне хорознавство. Івано-Франківськ, 2008. С. 32.
11. Єгоров О. М. Теорія і практика роботи з хором. Київ : Музична Україна, 2007. 132 с.
12. Коломоєць О. М. Хорознавство. Київ : Либідь. 2001. 168 с.
13. Коломоєць О. М. Історія та теорія українського хорового мистецтва: навч. посіб. Дніпро: Ліра, 2023. 288 с.
14. Мархлевський А. Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. Київ, 1986. 96 с.
15. Муравський П. Моя хорова школа. Методика акапельного хорового співу. До 100-річчя від дня народження й 80-річчя мистецько-педагогічної діяльності. Київ : ВЦ Прогрес, 2014. 384 с. фото.
16. Падалко Л. Виховання ансамблю в хорі. Київ : Мистецтво. 1969. 169 с.
17. Пігров К. К. Керування хором. Київ : Держвидав, 1962. 202 с.
18. Сенченко Л. І. Формування хорового мислення диригента. Рівне : Ліста. 1998. 127 с.
19. Сенченко Л. І. Українська сучасна хорова література. Рівне : РДГУ. 2002. 80 с.
20. Сенченко Л. І. Авторський збірник статей з проблем хорознавства. Мукачеве : МДУ, 2018. 310 с.
21. Українське хорознавство: хрестоматія / Шумська Л. Ю., Костенко Л. В. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 450 с.
22. Юцевич Ю. Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: навчально-методичний посібник для викладачів і студентів мистецьких навч. закладів, учителів шкіл різного типу. Київ : ІЗН, 1998. 160 с.

Додаткова література:

1. Академічне хорове мистецтво України (історія, теорія, практика, освіта) : колективна монографія. Київ : Ліра-К, 2017. 220 с.
2. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник для студентів музичних виш. Вид. 3. Київ, 2017.
3. Антонюк В. Г. Постановка голосу [посібник для музичних вузів] / Київ.: Українська ідея. 2000. 68 с.
4. Бенч-Шокало О. Український хоровий спів. Київ : Український світ, 2002. 440 с.
5. Бермес І. Л. Українське хорове мистецтво як об'єкт наукових зацікавлень // Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич, 2022. Вип. 48. Т. 1 С. 66–72.
6. Біла Н., Штурман Н. Ансамблеве музикування: до сутності поняття // Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки / Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя. Ніжин, 2014. № 2. С. 40–46.
7. В'ячеслав Сергійович Палкін : монографічний нарис / авт.-упоряд.: А. К. Мартинюк, І. В. Палкін. Харків : НТУ–ХП, 2003. 32 с.
8. Колодуб І. Питання теорії вокального мистецтва: посібник курсу історії та теорії вокального мистецтва. Харків : Промінь, 1995. 120 с.

9. Костюк Н. Хоровий процес очима виконавця: Київський муніципальний хор «Хрещатик» // Студії мистецтвознавчі: Театр. Музика. Кіно. Київ : ІМФЕ, 2003. Число 2. С. 99-105.
10. Кофман Р.І. Виховання диригента: психологічні особливості. Київ: Музична Україна, 1986. 39 с.
11. Лашенко А. П. З історії київської хорової школи. Київ: Музична Україна, 2007. 200 с.
12. Лашенко А. П. Новітні тенденції сучасного хорового мистецтва України // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 92 : Актуальні питання сучасного музикознавства та музичної освіти. Київ, 2013. С. 166–178.
13. Лашенко А. П. Проблеми дослідження вітчизняної хорової культури // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 92 : Актуальні питання сучасного музикознавства та музичної освіти. Київ, 2013. С. 185–198.
14. Мостова Ю. Театралізація хорових творів як метод художньої інтерпретації: дис... канд. мистецтвознавства, 17.00.03. Рукопис. Харків, 2003. 158 с.
15. Пархоменко Л. О. Українська хорова п'єса. Київ : Наукова думка, 1979. 218 с.
16. Степанченко Г. З надією в серці: зб. статей. Київ : Фенікс, 2015. 312 с.
17. Дутчак В. Ансамблевий вид виконавства на бандурі: історія і сучасність. Івано-Франківськ : Плай, 2003. 130 с.
18. Дутчак В. Бандурне мистецтво українського зарубіжжя ХХ – початку ХХІ століття: монографія. Івано-Франківськ, 2013. 488 с.
19. Кубік О. Типологія ансамблів у бандурному мистецтві України та діаспори. Музичне мистецтво ХХІ століття – історія, теорія, практика: зб. наук. праць інституту муз. мистецтва Дрогобицького держ. пед. унів. ім. І. Франка / заг. ред. та упоряд. А. Душного. Дрогобич, 2019. С. 183–191.
20. Мандзюк Л. С. Ансамблево-виконавська творчість бандуриста. Харків, 2007. 298 с.
21. Павленко Л. Вплив ансамблевого виконавства на розвиток бандурного мистецтва ХХ–ХХІ ст. Культура України. Випуск 54. 2016. С. 44–54.
22. Слюсаренко Т. Бандурне мистецтво в українському культурному просторі (на прикладі бандурного виконавства Слобідського регіону ХХ – поч. ХХІ ст.). Харків : Право, 2018. 224 с.